

בבא מציעא ע"ו

פרק ששי השוכר את האומנין

משנה

השוכר את האומנין והטעו זא"ז אין לו אלא תרעומת
השוכר את האומנין והטעו זא"ז אין לו אלא תרעומת
אלא תרעומות. שכר את החמר ואת הקדר, בעל קרון
להביא עצים נאים לעשות אפריון וחלילים לשמח חתן וכלה, או לקונן על המת.
ופועלין להעלות פשתנו מהמים ששורים בהן קנבוס ופשתן בגבעוליהם, וכל דבר
שאבד. וחזרו בהן, מקום שאינו מוצא פועלין לשכור והפשתן יאבד, והוא סמך
עליהן, שוכר עליהן או מטען²²⁵.

השוכר אומנים וחזרו בהן ידם על
התחתונה
השוכר את האומנין, לעשות מלאכה בקבלנות, וחזרו
בהן, לאחר שעשו מקצת, ידם על התחתונה²²⁶. אם
הוקרו פועלים ואינו מוצא מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על מה שלא עשו
מעכב משכר ממה שעשו מה שיצטרך להוציא עד שתגמר מלאכתו באותו שכר
שפסק עמם. ואם הוזלו הפועלים וימצא שיגמרנה בפחות ישום להם מה שעשו
ויתן להם מה שפסק²²⁷.

אם בעה"ב חוזר ידו על התחתונה
אם בעל הבית חוזר בו ידו על התחתונה, יתן להם לפי
מה שעשו. ואם הוזלה מלאכת הפועלים יתן מה שפסק
חוץ ממה שצריך לעלות לו להשלים את המלאכה. כל המשנה ידו על התחתונה,
אם נתן צמר לצבע לצבוע לו בצבע אדום וצבעו שחור. אם השבח יתר על היציאה
נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתרה נותן את השבח. וכל החוזר בו ידו על
התחתונה.

גמרא

הטעו זא"ז אם בעה"ב אמר בד'
והוא א' בג' הרי סברו וקיבלו
מדייקת הגמרא, שלא שנינו במשנה השוכר את
האומנין וחזרו בהן, אלא הטעו זה את זה, שהפועלים
הטעו זה את זה, שבעל הבית אמר מן הפועלים לך שכור לי פועלים והוא

225 בני אדם ביוקר ועליהם לשלם. רש"י. ברע"ב כתב כשיעור שכרם.

226 אם קבלו לקצור קמה בשני סלעים וקצרו חציה והוקרו פועלים ומה שצריך לעשות שוה סלע וחצי והפועלים
חזרו לא יתן להם אלא חצי סלע. מפני שכך יעלה לו לקצור את השאר. כר' דוסא. ואם בעה"ב חזר בו ידו על
התחתונה, ורש"י פירש אם פועלים הוזלו והחצי הנותר שווה חצי סלע יתן להם סלע וחצי מפני שימצא פועלים
לגמור בחצי סלע. אבל לא פירש שהוקרו ויתן להם סלע וחצי על החצי שעשו. מפני שמדוע שיתן להם יותר ממה
שהתנה כיון שאינם מפסידים בחזרתו. וי"ל שמה שאמרו לקמן ופייסוהו פועלים הוא כשחזר בו מחמת כעסו אפ'
שמפסיד בכך, והפועלים פייסוהו אפ' שהיו מרויחים כדי שלא יצטרכו לחפש עבודה אחרת. תוס'.

227 עשו חציה. יתן להם חצי שכרן ואין יכולים לומר לו הרי יש פועלים אחרים תחתינו לגמור מלאכתך ותן לנו
כל שכרינו חוץ ממה שאלו נוטלים. רש"י.

הלך והטעה אותם. ושואלת הגמרא כיצד יש להם תרעומת ותו לא, אם בעל הבית אמר לו לך שכור לי פועלים בארבעה והוא אמר להם בשלושה, מדוע יש להם עליו תרעומת, הרי הם הסכימו וקיבלו עליהם בשלושה? ואם בעל הבית אמר לו בשלושה והוא הלך ואמר להם בארבעה. אם הוא אמר להם שכרכם עלי, אם בעל הבית ישלם להם בערב שלושה עליו לתת להם וזו אחד משלו. שהרי שנינו בברייתא, השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו, נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנהו? אלא עונה הגמרא, שהוא אמר להם שכרכם על בעל הבית. שואלת הגמרא, ונראה בכמה הפועלים נשכרים? עונה הגמרא שיש פועלים שנשכרים²²⁸ בארבעה, ויש שנשכרים בשלושה. ויש להם עליו תרעומת משום שיאמרו לו, אם לא היית אומר לנו שבעל הבית רוצה לשכור בארבעה, היינו טורחים ומוצאים אדם אחר שישכור אותנו בארבעה.

ואיבע"א בבעה"ב ואיבע"א שיאמרו
 טרחנו ועשינו מלאכה טובה יותר
 או שנאמר, שהפועל הוא עצמו בעל הבית שיש
 לו שדה משלו, ויש לו עליו תרעומת שיכול
 לומר לו 'אם לא היית אומר לי בארבעה, לא הייתי מזולזל בעצמי לעבוד אצל
 אחרים'. או שנאמר, שמדובר בפועלים שאין להם שדות משלהם. ויש להם עליו
 תרעומת, מפני שהם אומרים כיון שאמרת לנו בארבעה, טרחנו ועשינו מלאכה
 טובה יותר. שואלת הגמרא, ושייראו אם עשו מלאכה טובה יותר ומגיע להם
 יותר? עונה הגמרא, שהם חפרו חריץ סביב השדה והוא מלא במים ואי אפשר
 לראות כמה עמוק הם חפרו. או שנאמר, שבעל הבית אמר לו שישכור פועלים
 בארבעה והוא הלך ואמר להם בשלושה. ואף שהם סברו וקיבלו, מכל מקום יכול
 להיות להם טרעומת עליו, שיאמרו לו היית צריך לומר לנו שבעל הבית רוצה
 לשכור פועלים בארבעה, משום הכתוב: "אֵל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו".

פשוט שאם בעה"ב א' בג' והוא א' בד' ואמרו
 כמו שא' בעה"ב דעתם על העילוי
 הגמרא דנה, מה הדין אם אמרו שישתכרו
 כפי שאמר בעל הבית. ואומרת שפשוט
 שאם בעל הבית אמר לו בשלושה והוא הלך ואמר להם בארבעה, והם אמרו לו
 כמו שאמר בעל הבית²²⁹, דעתם על העילוי²³⁰. שאפילו שאמרו אנחנו נשכרים
 כדברי בעל הבית, הם לא התכוונו לפחות ממה שהוא אמר להם אלא להוסיף²³¹.
 אולם יש להסתפק, מה הדין אם בעל הבית אמר בארבעה והוא אמר להם בשלושה,

228 בהגה' הב"ח גורס דמיתגר ולא דמגר.

229 ומה שאמרו לו כמו שאמר בעה"ב הוא שאתה מהימן לנו שכך אמר בעל הבית. או משום שאם בעל הבית אמר יותר מארבעה שיהיה להם כמו שבעל הבית אמר. וזה מ שהגמרא מסתפקת אחר כך אם אומרים אתה מהימן לנו שכך אמר בעה"ב או משום שדעתם על עילוי. תוס'.

230 כשאמר להם שכרכם עלי שאם אמר להם שכרכם על בעל הבית מה הנפק"מ אם דעתם על העילוי הרי בעה"ב לא ישלם אלא מה שהתנה. תוס' בשם ר"י ור"ח.

231 ואמרו לו אנחנו מאמינים שבעל הבית אמר כך. וכיון שבעל הבית אמר פחות אם הוא אמר שכרכם עלי יוסיף משלו ואם אמר שכרכם על בעל הבית יש להם עליו תרעומת. רש"י.

והם אמרו אנו נשכרים כמה שאמר בעל הבית. האם הם סומכים על דיבורו ויקבלו שלשה, שהרי הם אמרו לו שהוא נאמן עליהם שכך אמר בעל הבית. או שהם סומכים על דיבורו של בעל הבית, ויקבלו ארבעה.

ובביאה הגמרא ראייה ממה שנינו במסכת גיטין, מי שאמרה לשליח אם תפגוש את

הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקי' הילך כמה שאמרה אר"נ אפ' הגיע לידה אינה מגורשת

בעלי הבא לי גיטי, והתכוונה שיעשה כשליח של הבעל שהגט לא יחול אלא לכשיגיע לידה, וכשמצא השליח את הבעל אמר לו 'אשתך אמרה התקבל לי גיטי', ורצה בכך להיות כשליח שלה לקבלה שהגט יחול ברגע שיגיע לידי השליח, אם הבעל אמר 'הילך כמה שאמרה', אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה בשם רב, אינה מגורשת אפילו לאחר שהגיע הגט לידה כפי שרצתה בתחילה. ומכאן סומכים על הדיבור של השליח, ולא על המשלח. שהרי השליח נעשה על דעת שיהא שליח להולכה, והבעל נתן לו על דעת שהוא שליח לקבלה. שאם היה על דעתה, הייתה צריכה להתגרש לכשהגט יגיע לידה²³².

רב אשי אמר משום שהשליח עקר את שליחותו

אמר רב אשי, אין הראיה משם נכונה. שאם היינו שונים להיפך, התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה. ועל כך היה אומר רב נחמן בשם רבה בר אבוה בשם רב, משיגיע גט לידו מגורשת. יש ראייה שהבעל סומך על הדיבור שלה. ולא האמין והתרצה למסרו לשליח כפי דבריו אלא עשאו שליח הולכה. או אם היינו שונים בדברי רב נחמן, משהגיע גט לידה מגורשת. יש ראייה שהוא סומך על הדיבור שלו ועשאו שליח הולכה²³³. אבל שם שנינו, שלרב נחמן בשם רב שהאשה אינה מגורשת אפילו שהגט הגיע לידה, זה משום שהשליח עקר את שליחותו לגמרי, שאמר לו אני מוכן להיות שליח לקבלה שתתגרש כעת, ולא לטרוח להיות שליח להולכה ולהביא את הגט אליה.

התנא קורא לחזרו הטעו

הגמרא חוזרת למה שהקשתה בתחילת הפרק, כיצד המקרה שיש לאומנים תרעומת ותו לא. ואומרת הגמרא שדברי המשנה, השוכר את האומנין והטעו זה את זה, לא נאמרו בשליח לשכור פועלים שהטעה את הפועלים. אלא המשנה מדברת בפועלים ובעל הבית, ואין לדייק במה שאמרה המשנה הטעו שהפועלים הטעו זה את זה, אלא שהם חזרו, והתנא קורא גם לחזרו הטעו. וכן מצינו בברייתא שהטעו הכוונה שחזרו

232 ואם אומרים בפועלים שדעתם על העילוי של בעה"ב יש לומר גם כאן שדעתו של הבעל על העילוי שלה, שאמרה הבא לי גיטי. אע"ג שמה שאמר השליח ואשתך אמרה התקבל לי גיטי הוא יותר עילוי לבעל שמתגרשת יותר מהר בכ"ז אם האשה היתה אומרת כך, אבל עכשיו שהאשה אומרת הבא לי גיטי אם הבעל סומך היא זכות לבעל שתתגרש עכ"פ כשהגט יגיע לידה. וכיון שר"נ א' שאינה מגורשת ראייה שהבעל אינו סומך על העילוי שלה. אבל אין לפרש שהעילוי הוא שאינה מתגרשת. תוס'.

233 והשליח שאמר שהאשה אמרה הבא לי גיטי הסכים להעקר מתורת שליח של האשה לקבלה ולהעשות שליח הולכה של הבעל. רש"י.

ששנינו, השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית, או בעל הבית הטעה אותן, אין להם זה על זה אלא תרעומת²³⁴ ²³⁵. במה דברים אמורים שיכול לחזור? כשלא הלכו למקום המלאכה, ובבוקר אמר להם שהוא חוזר בו. אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה, פועלין ומצאו שדה כשהיא לחה נותן להן שכרן משלם. אבל אינו דומה הבא טעון לבא ריקן, ובין העושה מלאכה ליושב ובטל. ואומדים כמה אדם רוצה לפחות משכר הדרך ללכת ריק בלא משא, וכמה אדם מוכן לפחות משכרו ולשבת בטל בלא לעשות מלאכה²³⁶.

בד"א שלא התחילו במלאכה אבל וממשיכה הברייתא²³⁷, במה דברים אמורים שיכולים להתחילו שמין מה שעשו אבל להם אלא תרעומת? כשלא התחילו במלאכה. אבל התחילו במלאכה, שמין להן מה שעשו. מתי יכולים לחזור בהם אם לא התחילו במלאכה, אבל אם התחילו במלאכה יש להם דין אחר, שמים מה שעשו לפי התנאי ויקבלו לפי החשבון. כיצד? קבלו קמה לקצור בשני סלעים קצרו חציה והניחו חציה, בגד לארוג בשני סלעים ארגו חציו והניחו חציו, שמין להן את מה שעשו. היה יפה ששה דינרים נותן להן סלע או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים, ואם סלע נותן להם סלע. רבי דוסא אומר, כששמין לתת להם, מחשבים כמה יעלה לגמור את המלאכה עם פועל אחר, ופוחת להם ונותן את הנותר²³⁸. היה יפה ששה דינרים נותן להם שקל או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים, ואם סלע נותן להם סלע.

שמין להן מה שעתידי להעשות בדבר האבוד במה דברים אמורים²³⁹ שמקבל ממלאכתו לפי שוכר עליהן או מטען בדבר שאין אבוד. אבל בדבר האבוד, שוכר עליהן או מטען. כיצד מטען? אומר להן סלע קצצתי לכם באו וטלו שתים. ועד כמה שוכר עליהן? עד ארבעים וחמשים זוז. במה דברים אמורים, ששוכר עליהם ביותר מכדי שכרם? בזמן שאין שם פועלים לשכור, אבל יש שם פועלים לשכור, ואמר צא ושכור מאלו, אין לו עליהן אלא תרעומת.

234 אין להם תביעת ממון מפני שיכול לומר להם תשכירו את עצמכם לאחרים. והם יכולים לומר לו לך שכור אחרים. אבל יש להם תרעומת שצריכים לטרוח ולחפש אחרים. רש"י.

235 ר"י הקשה הרי קי"ל כר"מ שדן דין גרמי ולמה לא יתן להם כפועל בטל. וי"ל שחזר בו בשעה שהם יכולים עדיין למצוא עבודה ע"י טורח. וכמו שמחלק בין לא הלכו החמרים להלכו ומצאו שדה לחה היה יכול לחלק בין אם יכולים להשתכר ובין אם לא. תוס'.

236 רש"י.

237 עדעכשיו פירשו את הדין בשכיר, ועכשיו מתחילים לפרש את הדין בקבלנות. רש"י.

238 ר' דוסא סובר כתנא שלנו שהחזור בו ידו על התחוננה. ויעכב את השכר על מה שעשו כדי לשכור אחרים ולגמור לפי התנאי הראשון. רש"י.

239 שאין החזור נפסד בדבר שאין בו הפסד אם ימתין עד שישכור אחרים. רש"י.

ולא סיימו לפני רב שנותן שכרם
כפועל בטל

התנא שנה לפני רב בברייתא, אבל הלכו חמרים ולא
מצאו תבואה פועלין ומצאו שדה כשהיא לחה, נותן

להן שכרן משלם. ואמר לו רב 'חביבי', רבי חייא דודי אמר, אני לא הייתי נותן
להם אלא כפועל בטל. ואתה אמרת שנותן להם שכרן משלם! ושואלת הגמרא,
הרי שנינו על כך בברייתא, אינו דומה הבא טעון להבא ריקן עושה מלאכה ליושב
ובטל? עונה הגמרא, שלא סיימו לומר את המשך הברייתא לפני רב.

ויש אומרים שסיימו לפניו. ורב אמר כך, חביבי אמר אילו אני לא הייתי נותן
להם כלל. ואתה אמרת שנותן להם שכרן כפועל בטל. אלא קשה מדברי רבי חייא
על מה ששנו בברייתא. אלא יש לומר שרבי חייא אמר שאינו משלם לפועלים כלל
כשסייר בערב בשדה עם הפועלים שראו אותה ולא שמו לב שהיא לחה, או שירדו
גשמים בלילה. וכיון שהם נשכרו על מנת כן אם אינם יכולים לעבוד בה לא היו
צריכים ללכת לשם בבוקר.

ובברייתא שנינו שנותן שכרם כפועל בטל כשלא סייר בשדה בערב. כיון שהיה
צריך להודיעם שאם ימצאו שהשדה לחה לא יבואו לעבוד בבוקר. כמה שאמר
רבא. מי ששכר פועלים לחפור חריצים ובא גשם ומלא אותם במים. אם סייר
בקרקע בערב הוא הפסד של הפועלים. ואם לא סייר, הוא הפסד של בעל הבית,
ונותן להם כפועל בטל.

